

ОСНОВНІ ВИЗНАЧЕННЯ

Грубий (звичайний) показник захворюваності (смертності) (crude rate, CR) – кількість нових випадків захворювання на злоякісні новоутворення (або, відповідно, випадків смерті від злоякісних новоутворень), які відбулися в популяції протягом року, віднесена до середньої чисельності цієї популяції в тому самому році, виражена через показник на 100 тис. населення. Характеризує частоту захворювання та смерті від захворювання в популяції регіону і використовується для аналізу онкоепідеміологічної ситуації в регіоні.

Стандартизований за віком показник захворюваності (смертності) (age standardized rate, ASR) – показник захворюваності (смертності) населення, розрахований за віковою структурою «стандартного населення» для нівелювання відмінностей у віковому розподілі різних популяцій. За стандартні населення тут вибрані: широко вживаний для порівняння показників між країнами світу *світовий стандарт населення*, а також *український стандарт населення*, розрахований на основі вікової структури населення України у 2000 році. Для **порівняння захворюваності або смертності у різних регіонах та вивчення їхньої динаміки слід використовувати стандартизований показник і враховувати його довірчий інтервал.**

Для обчислення 95% довірчого інтервалу такого показника використовується **стандартна похибка (standard error, SE)** наступним чином: $ASR \pm 1.96 \times SE$. Довірчий інтервал обов'язково враховується при співставленні показників для визначення ступеня значущості розбіжності між ними.

Показник розповсюженості захворювання (т. зв. "контингенти хворих") – кількість осіб зі злоякісними новоутвореннями в анамнезі, які перебувають на онкологічному обліку на кінець року, виражена через показник на 100 тис. населення. Показник розповсюженості має характеризувати загальну кількість осіб з будь-коли у минулому виявленим захворюванням на злоякісне новоутворення, які на кінець визначеного року є живими, – він називається **показником повної або загальної розповсюженості ЗН** (complete prevalence, total prevalence), або обмежений обсяг контингентів хворих – тих, які є живими у дату обчислення розповсюженості та захворіли впродовж календарного 1-, 3-, 5- або 10-річного інтервалу до цієї дати, – і називається **показником часткової розповсюженості ЗН** (partial prevalence, limited-duration prevalence).

Зокрема, обсяг **5-річних контингентів** хворих на злоякісні новоутворення (**5-річна розповсюженість**) – таких, що перебувають на онкологічному обліку на кінець року і захворіли впродовж 5-річного інтервалу до цієї дати – надає оцінку кількісного та структурного складу осіб, які найбільш вірогідно потребуватимуть послуг онкологічної служби впродовж наступного календарного року за умови відсутності екстремальних сплесків у перебігу онкоепідеміологічного процесу і регулярного (принаймні щорічного) відстеження життєвого статусу зазначених осіб.

ОПИС ТАБЛИЦЬ І ПОКАЗНИКІВ, НАВЕДЕНИХ У БЮЛЕТЕНІ

Всю вміщену в Бюлетені інформацію обчислено на основі персоніфікованих даних регіональних канцер-реєстрів, які є структурними одиницями [Національного канцер-реєстру України \(НКРУ\)](#).

В цьому річному випуску за відсутністю демографічних даних від Державної служби статистики України за 2022-2023 роки змінено зміст та форму подання статистичної інформації, що описує онкоепідеміологічну ситуацію. Кожна рубрика, яка висвітлює окрему нозологічну форму або групу злоякісних новоутворень (ЗН), представлена у вигляді відповідних розділів у [Таблиці 1](#) і [Таблицях 3-4](#).

Незважаючи на те, що НКРУ збирає дані про кожний випадок захворювання на ЗН з деталізацією коду МКХ-10 діагнозу до 4-5 знаку, для представлення в Бюлетені окремими рубриками вибрані нозологічні форми або групи ЗН, які за своєю чисельністю мають найбільш вагомий внесок у тягар онкологічних захворювань в Україні та є статистично репрезентативними. Більш докладна розбивка – за кожною окремою локалізацією чи нозологічною одиницею – частіше використовується при проведенні конкретних [онкоепідеміологічних досліджень](#).

В цьому випуску додані 2 нозологічні рубрики – ЗН жовчного міхура і сполучної та м'якої тканини. Дані про захворюваність і смертність дитячого населення (віком 0-17 років) за нозологічними формами ЗН

включені до відповідних рубрик; онкоепідеміологічні дані про дитяче населення в розрізі регіонів надаються окремою рубрикою.

☞ Звертаємо Вашу увагу, що в цьогорічному випуску до кількості хворих, випадків захворювання і смертей від ЗН в Україні в цілому **включені** також ті, що сталися у мешканців **Донецької та Луганської** областей і зареєстровані відповідними обласними канцер-реєстрами. Винятком є лише дані про загальну кількість осіб, що перебувають на обліку в онкологічних закладах (загальні контингенти), з яких дані про мешканців Донецької та Луганської областей **виключені**. Дані територіального канцер-реєстру **АР Крим** наразі НКРУ не доступні.

В **Таблиці 1** для кожної рубрики наведено уточнені загальні характеристичні дані 2022 року, тобто обчислені на основі зібраних упродовж 2022-2023 років: кількість виявлених у 2022 році випадків захворювання на ЗН, кількість смертей онкологічних хворих, а також ті (пропорційні) показники, які розраховуються без залучення демографічних даних.

Показник **„Не прожили одного року з числа вперше виявлених”** обчислюється відносно всіх вперше виявлених в 2022 році хворих на ЗН, *незалежно від того, діагноз встановлено за життя чи помертню*, причому *враховуються смерті від будь-яких причин*.

Показник **„3 числа вперше виявлених – з діагнозом, встановленим помертню”** обчислюється як відношення кількості хворих, яким діагноз захворювання на ЗН було встановлено в 2022 році помертню, до загальної кількості виявлених в 2022 році.

Показник **„Морфологічно підтверджених”** – це відсоток випадків захворювання на ЗН в 2022 році з діагнозом, підтвердженим гістологічним або цитологічним дослідженням. Показник **„Гістологічно підтверджених”** визначається як частка гістологічно верифікованих випадків у загальній кількості діагнозів захворювання на ЗН, встановлених в 2022 році. Показник **„Не визначено морфологічний тип”** надає відсоток морфологічно верифікованих випадків, зареєстрованих як «новоутворення, без додаткових уточнень», тобто морфологічний тип яких невідомий (код морфології за МКХО-3 8000-8005).

Показник **„Виявлено хворих на профілактичних оглядах”** визначено як відношення кількості хворих, виявлених на профогляді, до загальної кількості хворих, виявлених в 2022 році.

Показник **„Охоплено спеціальним лікуванням первинних хворих”** – це відсоток хворих, що отримали *спеціальне протипухлинне лікування (радикальне, паліативне, ад'ювантне)* впродовж 12-ти місяців з моменту встановлення діагноза, від загальної кількості первинних хворих зі ЗН, виявленими в 2022 році.

Показники **„Охоплено лише хірургічним лікуванням”, „Охоплено комбінованим і комплексним лікуванням”** (тобто хіміо-, гормоно-, імунотерапевтичним або променевим спеціальним лікуванням разом з хірургічним, на відміну від тих, що отримали лише хірургічне спеціальне лікування) віднесені до загальної кількості первинних хворих.

Таблиця 2 з уточненими показниками позаминулого року в розрахунку на кількість населення не обчислювалась через відсутність належних демографічних даних.

В Таблиці 3 – Захворюваність і смертність у 2022-2023 роках – цього випуску наведено кількість виявлених випадків захворювання та померлих онкологічних хворих у 2022 році (уточнені дані) та в 2023 році (оперативні дані), зареєстровані в НКРУ станом на кінець 2023 року. Дані надано в розрізі регіонів.

☞ Порівняння уточнених і оперативних кількісних даних з Таблиці 3 для аналізу динамічних змін не є коректним, оскільки за період уточнення (наразі в НКРУ таким періодом є один наступний за звітним календарний рік) значення зростали на 5-12% від рівня оперативних значень через затримку в одержанні інформації від медичних закладів. З цієї причини оперативні дані характеризують радше рівень вчасного отримання і реєстрації відповідних даних у територіальних канцер-реєстрах. У практиці інших країн та міжнародних проєктів період уточнення триває довше, ніж в НКРУ – від 2 до 5 років.

[Таблиця 4](#) містить показники, обчислені за оперативними даними НКРУ станом на кінець 2023 року.

До показника „**3 числа вперше виявлених мали стадію згідно TNM**” включені хворі з вперше виявленим захворюванням на ЗН, стадію якого обчислено за зареєстрованими індексами TNM (за класифікацією 6-го перегляду). До показника з „**Не визначеною**” стадією враховані тільки ті випадки захворювання, для яких визначення стадії за класифікацією TNM передбачене, але її встановити неможливо внаслідок або відсутності індексів TNM, або їхньої невідповідності застосованій класифікації, або відсутності іншого визначального для стадії параметра (наприклад, ступеня диференціювання пухлини кісток чи м'яких тканин, сироваткового пухлинного маркера ЗН яєчка, та т.ін.). Випадки ЗН, визначення стадії яких за TNM-6 не передбачене (наприклад, саркоми матки, нефробластоми, нейробластоми та т.ін.), до показника з «не визначеною» стадією не враховуються. Для захворювань «Хвороба Ходжкіна» та «Неходжкінські лімфоми» всіх первинних локалізацій, за винятком ЦНС, стадії визначаються за Анн-Арбор класифікацією. В розділі «Лейкемії» наведено розподіл захворювань згідно клітинного типу. У рубриках «Всі ЗН», «Всі ЗН за винятком немеланомних раків шкіри» та «ЗН у дитячого населення» в цій таблиці скомпоновано відсотковий розподіл випадків захворювання з кодами МКХ-10 AM C00-C86 за стадією як згідно з TNM, так і з Анн-Арбор.

Показники **розподілу за стадією**, а також „**Охоплено спеціальним лікуванням**” та „**Виявлено на профілактичних оглядах**” обчислені на підставі оперативних даних 2023 року по відношенню до кількості **хворих, взятих на облік у 2023 році з уперше в житті встановленим діагнозом**, а показник „**Морфологічно верифікованих**” розрахований для відповідних **випадків захворювання** на ЗН.

Показник „**Не прожили одного року з числа вперше виявлених**” обчислено згідно з описом цього показника у Таблиці 1. Наведено також кількість **хворих, зареєстрованих з посмертно встановленим діагнозом**.

Через неможливість розрахувати показники на кількість населення України в 2023 році в **Таблиці 4** наведено загальну кількість осіб, які перебували на обліку в закладах онкологічної служби на кінець 2023 року, в розрізі регіонів.

Дані в таблицях [Додатку А](#) – **Кількість випадків захворювання на ЗН у статеві-вікових групах** та [Додатку Б](#) – **Кількість випадків смерті від ЗН у статеві-вікових групах** в розрізі 53-х нозологічних форм ЗН, а також усіх ЗН та всіх ЗН за винятком немеланомних ЗН шкіри розраховані на основі зареєстрованих в НКРУ даних за **2022** рік, доповнених і уточнених упродовж 2023 року.

У таблицях [Додатку В](#) наведено обсяг **контингентів онкологічних хворих (загальна розповсюдженість)** – загальну кількість хворих на ЗН, що перебувають на обліку в онкологічних закладах країни на кінець **2023** року, за винятком тих, що обліковуються у територіальних канцер-реєстрах Донецької і Луганської областей, в розрізі регіонів і в розподілі за статеві-віковими групами.

В [Додатку Г](#) наведено обсяг **5-річних контингентів (5-річна розповсюдженість)** – кількість хворих на ЗН, що перебувають на обліку в онкологічних закладах на кінець **2023** року і захворіли впродовж 5-річного інтервалу до цієї дати, в розрізі регіонів і в розподілі за статеві-віковими групами.

[Додаток Д](#) містить дані про обсяг **5-річних контингентів** на кінець **2023** року в розрізі регіонів і в розподілі за **нозологічними групами ЗН**.

[Опис показників](#), наведених у таблицях розділу **Діяльність онкологічних закладів в 2023 році за даними лікарняних канцер-реєстрів**, надано окремо.